

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 30. maj 2025

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1

Ocenjevalna shema za komentar besedila (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
1–4	Odgovor je nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja, ki je lahko posledica parafraze besedila ali poskusa odgovoriti na vprašanja. Očitno je, da kandidat dela ne pozna oziroma pozna le nekaj naključnih fragmentov.
5–7	Odgovor je kratek in fragmentaren, vendar vsebuje elemente, ki so povezani z obravnavanim besedilom. Največkrat gre za delce vednosti oziroma splošno obnavljanje celote dela in brez povezave z vprašanji iz navodil.
8–10	Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, vendar v odgovoru prevladuje fragmentarnost; razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je poznavanje dela zelo šibko, brez jasne navezave na vprašanja iz navodil, običajno je najti še veliko nerelevantnosti. Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.
11–13	Zadostno
	Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume omejeno in površno, lahko tudi napačno. Kandidat le deloma ali tudi ne odgovori na vprašanja iz navodil, vendar se odgovor že nanaša na dani odlomek, lahko kot preprost opis filozofskega problema, lahko posredno kot obnova celotnega dela, najti pa je še precej nerelevantnosti. Kandidat uporabi nekaj ustreznih pojmov, vendar brez analize. Če kandidat poskuša z argumentacijo, je ta pomanjkljiva. Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi. Kandidat odgovori na dana podvprašanja, morda ne na vsa enako izčrpno in relevantno. Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo večinoma razume. Toda opisi in razlage so še slabo razviti; kandidat sicer poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila. Kandidat delo pozna in vsebinsko odgovori na vprašanja.
17–19	Prav dobro, a z manjšimi pomanjkljivostmi
	Odgovor ima dobro strukturo, napake v izpeljavi so možne, a ne prevladujejo. Kandidat obširno odgovori na dana podvprašanja, iz česar je razvidno, da delo dobro pozna in razume; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so mogoče nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to bolj obrobne pomanjkljivosti. Kandidat delo dobro pozna ter v odgovorih dobro razloži in razčleni temeljne probleme odlomka in dela.
20–22	V glavnem odlično
	Naloga ima dobro strukturo, jasno in koherentno izpeljavo, skozi katero kandidat skladno in vsebinsko izčrpno odgovori na vsa dana podvprašanja. Značilni sta analiza pojmov in razvita pojmovna mreža. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim delom in ga komentira s pojmovnim aparatom iz besedila. Lahko tudi vstopi v dialog z avtorjem dela ter razvije in utemelji svoja stališča. Avtorja morda tudi obravnava širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto. Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito odgovori na vsa podvprašanja in ponekod celo vstopi v dialog z avtorjem.

Dodatna navodila za komentar besedila

Gre samo za okvirna navodila, kandidat se sam odloči, kako bo strukturiral svoj komentar in kako bo razporedil odgovore na vprašanja.

Naloga	
1	Platon: Država Platonov izraz »bistvo stvari« ali »kaj nekaj je« se nanaša na ideje, ki bivajo v miselnem/inteligibilnem svetu oziroma v resničnem svetu. Naloga kandidata je razložiti Platonov nauk o idejah in ga povezati z njegovo epistemologijo, ki v nadaljevanju odlomka stopnjuje vrste spoznanja od ugibanja in verjetja do razuma in vedenja. Razumske veščine/znanosti, kamor sodijo matematika ipd., se sicer že ukvarjajo z bitnostmi v resničnem svetu, a nereflktirano, sprejmejo jih (npr. krog, piramida, število) kot predpostavke, kot samoumevne, in ne iščejo njihove utemeljitve. Filozofija pa gre še en korak dlje prav do »bistva stvari« ali do tega, »kaj nekaj je« in naposled do najvišje ideje dobrega, prek katere lahko kandidat razloži Platonov utopični projekt pravične države, ki ji vladajo filozofi.

Naloga	
2	Aristotel: Nikomahova etika V Nikomahovi etiki najdemo dve opredelitvi cilja, h kateremu težimo ljudje. Končni cilj je sreča, ki je v prvih devetih knjigah opredeljena kot delovanje v skladu z vrlino, vrlina kot srednja mera, vse skupaj navezano še na razliko med razumskimi in npravstvenimi vrlinami. Pametnost je razumska vrlina, ki omogoča odločanje v praktičnih situacijah in je tako nepogrešljiva za srečo in dobro ravnanje, kot je opredeljeno v prvih knjigah. V deseti knjigi pa je dobro življenje opredeljeno kot razglabljanje. To je najboljše, ker je razum najboljša moč v človeku, je celo nekaj božanskega. »In tako pridemo do zaključka, da božanska dejavnost, ki se odlikuje po najvišji srečnosti, obstaja v nekem razglabljanju.« (Str. 320) Človek, ki razglablja, ne potrebuje zunanjih dobrin, potrebuje jih, kolikor je človek, ne pa za samo razglabljanje. Življenje razuma je v največji meri samozadostno. In človek, ki se udeležuje v skladu »s svojim umom in se mu pokorava ..., je tudi bogovom najljubši.« (Str. 321)

Naloga	
3	Descartes: Meditacije Descartes se je po vzpostavitvi cogita, s katerim je odpravil radikalni skepticizem – kolikokrat že podvomim v svoje bivanje, prav vsakokratni dvom sam kot modus mišljenja moje bivanje potrjuje – znašel v solipsističnem položaju: bivam jaz sam in vsebine moje zavesti, v slepi ulici subjektivizma. Zato je moral odkriti način, kako bi se solipsizma znebil. Edina pot je vodila skozi premislek vsebin njegove zavesti. Ali lahko najde med vsebinami zavesti neko idejo, ki se po svojih lastnostih razlikuje od drugih? Da, odkrije, da se zaveda, da je med idejami tudi pojem Boga, ideja absolutne popolnosti, ki ne more izhajati iz njega kot nepopolne substance. Na ozadju teorije o ontološki stopnjevitosti stvarnosti ponudi kozmološki dokaz o obstoju Boga, v nadaljevanju pa tudi ontološkega, prav ta popolna substanca pa zagotavlja tudi obstoj razsežne substance.

Naloga	
4	Nietzsche: H genealogiji morale Ko Nietzsche vpelje pojem asketskega ideala, opozori na njegovo temeljno dvoumnost: asketski ideal je po eni strani tisti, ki povzroča »bolezen« in vodi v moralni propad, po drugi strani pa je v neki določeni obliki pogoj duhovnosti (in torej tudi filozofije). Asketski ideal človeka odvrta stran od življenja (tostranosti) in ga usmerja v onstranstvo. Če je za asketski ideal torej značilno odvrtaanje od neposrednega delovanja in odmik od vsakdanjosti, enako velja tudi za kontemplativno oz. filozofsko življenje. Vendar pa, kot Nietzsche sam opozori, tudi takšne vrste asketizem služi volji do moči. Ko se filozof odvrta stran od čutnosti, slave in grabežljivosti, to stori zato, ker s tem ustvarja najboljše pogoje za svoje filozofsko ustvarjanje. Kljub povedanemu pa Nietzsche meni, da je asketski ideal potrebno preseči, in to pri njem sovpada z napovedjo nekega novega načina filozofiranja. Zdi se torej, da je bila vsa dosedanja filozofija (ki je še vedno vse preveč vdano služila asketskemu idealu) le predpriprava na filozofijo, ki šele prihaja in ki bo šele postala potrjujoča življenje.

IZPITNA POLA 2

Ocenjevalna shema za esej (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
1–4	Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Poznavanja filozofskih vsebin, povezanih s problemom iz naslova, ni.
5–7	Odgovor je fragmentaren, vendar daljši, morda deloma zaokrožen, kandidat ne pozna filozofske problematike izbranega naslova, zato odgovarja s pomočjo zdravega razuma in splošne razgledanosti.
8–10	Odgovor je fragmentaren, če pa ima zaokroženo zgradbo, je polna miselnih preskokov. Poznavanje in razumevanje danega problema je zelo omejeno, običajno skrčeno na nekaj nerazvitih, zgolj navrženih relevantnih poudarkov, ki so obrobni in kombinirani s splošno razgledanostjo kandidata. Kandidat skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so pogosto tudi nenatančne in napačne. Za odgovor je tipično obnavljanje drobcev najbolj elementarne snovi ter ponavljanje enega in istega.
11–13	Zadostno
	Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadovoljivo obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), vendar sta uvod in/ali zaključek slabo razdelana, prisotni so tudi preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, toda odgovor se že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, vendar jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, če pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže zgolj najbolj osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve. Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima najmanj 600 besed, njegova zgradba je dobra; uvod razloži ali vsaj nakaže problem, sklep se nanaša na problem, lahko je tudi izpeljan iz naloge. Razčlenjenost na odstavke je ustrezna, a lahko so prisotni preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno in za problem večinoma relevantno filozofsko terminologijo. Vendar so pojmi največkrat uporabljeni kot samoumevni, njihova analiza je obrobna, prav tako povezanost z drugimi relevantnimi pojmi. Kandidat opis in razlago poskuša dopolniti z argumenti, vendar gre največkrat za obnovo le delno razumljenih argumentov. Kandidat pa se že zaveda, da je argumentacija pomemben del odgovora, zato predstavi več pogledov na problem. Esej izraža dobro seznanjenost z ustrezno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar jasno razumevanje danega problema, argumentacija in analiza relevantnih pojmov še nista v ospredju.

17–19	Prav dobro, a opazne pomanjkljivosti
	Esejistična zgradba je dobra. Uvod razloži problem, sklep je praviloma izpeljan iz jedra, odstavki so smiselno zaokrožene celote, preskoki v izpeljavi so redki. Problem iz naslova kandidat dobro razume. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema, kandidat se zaveda nujnosti analize pojmov in argumentacije. Nasploh v eseju oboje prevladuje pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in je posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa ponekod niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni, nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna. Iz odgovora je razvidna zelo dobra seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Kandidat se že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.
20–22	Zvečine odlično
	Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno linijo argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma njegovo rešitvijo. Izpeljave in utemeljitve so skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih stopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, kar je že plod samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta bogata in ustrezna. Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.

Dodatna navodila za esej

Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko povsem drugačen esej, če ga le smiselno poveže z naslovnim problemom.

Vprašanje stvarnosti

Naloga	
1	Razpravljajte o trditvi: Avtentično življenje je življenje, ki se ne izogiba soočenju z absurdnostjo sveta. Zdi se, da je avtentično življenje tisto življenje, ko subjekt živi v skladu sam s sabo. Vprašanje pa je, kdo je ta notranji jaz, v skladu s katerim naj bi subjekt živel. Po Sartru je tako avtentično življenje tisto, ko se ne izogibamo lastni svobodi, neavtentična slaba vera pa beži pred svobodo v določenost in fiksne identitete. Naslov neavtentičnost povezuje z absurdnostjo, nesmiselnostjo sveta – avtentičnost pa s sposobnostjo sprejeti resnico v svetu, namreč dejstvo, da ni smisla, ki bi bil že dan in bi bil del narave sveta.
Naloga	
2	Razpravljajte o trditvi: Splošnosti (ideje, obči pojmi) so človekovi konstrukti in obstajajo zgolj kot pojmi v glavah ljudi, posamezne stvari pa obstajajo zares. Naslov naloga premislek nominalistične teze glede obstoja splošnosti, se pravi teze, da obstajajo samo posamezne stvari, občosti pa so samo človeški proizvod, in ji zoperstaviti realistično tezo, pa kateri obstajajo tudi splošnosti, univerzalijske, najboljše model za to so morda Platonove ideje.
Naloga	
3	Razpravljajte o trditvi: Vsaka stvar ima svoj vzrok. Zato svobode ni. Je le človekova iluzija. Trditev svobodno voljo zanika in zagovarja stališče trdega determinizma. Kandidati morajo premisliti vprašanje svobodne volje s pomočjo pozicij trdega determinizma, libertarizma in mehkega determinizma.

Vprašanje spoznanja

Naloga	
4	Razpravljajte o trditvi: Neka znanstvena teorija ni bolj resnična kakor kakšna druga znanstvena teorija. Po Popperju je vsaka znanstvena teorija zgolj hipoteza, dokler ne najdemo empiričnih podatkov, ki nasprotujejo napovedim teorije. Zgornjo trditev lahko zagovarjamo tudi s Kuhnovo teorijo o revolucionarni znanstveni dejavnosti kot zamenjavi paradigem. Nasprotje temu lahko predstavlja radikalni skepticizem oziroma relativizem, ki v bistvu zanika, da je lahko neka teorija bližje resnici kot kakšna druga. Kandidati lahko tako povežejo vprašanje resničnosti teorije z vprašanjem ločevanja znanosti od neznanosti in dobrih teorij od slabih.
Naloga	
5	Razpravljajte o trditvi: Kakšen je svet v resnici, ne moremo spoznati, saj lahko spoznamo le pojave, bistva pa ne. Trditev je povezana z vprašanjem meja našega spoznanja. Kant je trdil, da so te meje hudo ozke, da lahko spoznamo le pojavi svet, kakršen se kaže nam, kar je naš konstrukt, stvar na sebi pa nam ostaja nedostopna in nespoznatna. Skeptiki bi trdili še več, da ne vemo niti tega, da sveta v resnici ne moremo spoznati, torej bi mejo spoznanja povsem skrčili. Kaj pa je treba sprejeti, da lahko zagovarjamo, da je svet mogoče spoznati?
Naloga	
6	Razpravljajte o trditvi: Kadar se naša misel ujema z dejanskostjo, je naše spoznanje resnično, če pa resnično pojmuje kot koristno, ne moremo govoriti o spoznanju, saj je lahko tudi laž koristna. V naslovu sta omenjeni dve teoriji resnice: korespondenčna in pragmatična. Spoznanje je zares spoznanje le, če je resnično, resnično pa je, če je skladno z dejanskostjo, ne pa kadar je koristno, kot trdi pragmatična teorija. Kandidat bo moral v eseju premisliti, katera (od obeh, lahko pa vpelje še kako drugo, denimo koherentno) teorija resnice je ustreznejša.

Vprašanje morale

Naloga	
7	Razpravljajte o trditvi: Moralna pravila se v različnih družbah razlikujejo, a vseeno lahko trdimo, da morala ni relativna. Teza, da je morala odvisna od družbe, da je družben proizvod, navaja na sklep, da je morala relativna, tako da ni nobene absolutne, splošno veljavne morale. Vendar pa iz razlik v morali posameznih družb ali pa iste družbe skozi zgodovino ni treba nujno sklepati na to, da ni absolutnih moralnih pravil. Lahko družbe sledijo istim pravilom, le različno razumejo dejstva, ko pravila uporabijo. Ali pa različno konkretizirajo podobna pravila. Lahko pa raziščemo tudi možnost, da se včasih družbe tudi motijo, ko gre za moralo.
Naloga	
8	Razpravljajte o trditvi: Vrlina je stvar navade, ne razmisleka, zato lahko trdimo, da življenje v skladu z vrlino zanemarja razum. Kolikor se morala ukvarja s človeškim delovanjem, je dobro delovanje najlažje doseči, če je stvar navade. V preteklosti je bila tako moralna vzgoja pogosto osnovana na zapovedih, vzgledu in kazni. Posameznik je moral ubogati, ne pa sam razmišljati. Etike, ki so vpeljale neko načelo presoje delovanja, denimo utilitarizem in Kantova etika kategoričnega imperativa, pa so posebno mesto namenile razumu. Vendar je že pri Aristotelu delovanje v skladu z vrlino povezano s presojanjem, s praktično modrostjo.
Naloga	
9	Razpravljajte o trditvi: Uživanje, a ne vsakršno, marveč le premišljeno uživanje je edino pravo načelo dobrega življenja. Naslov se navezuje na vprašanje, kaj je dobro življenje. Izpostavi tezo, da je dobro življenje povezano z užitkom, ne pa morda srednja mera, kot je zagovarjal Aristotel. Vendar pa k temu dodaja še eno opredelitev, namreč premišljeno uživanje, tako da naslov odpira premislek na dveh ravneh. Prva raven je povezana z vprašanjem, ali je dobro življenje res povezano z uživanjem. Druga raven pa z vprašanjem, kaj je pravzaprav premišljeno uživanje.

Posameznik in skupnost

Naloga	
10	Razpravljajte o trditvi: Pravičnost ni združljiva z enakostjo in enakost ne s pravičnostjo. Če je družba pravična, ljudje niso enaki, če je dosežena enakost, ni pravičnosti. Naslov trdi, da se pravičnost in enakost v družbi izključujeta. Kandidat mora analizirati pojem pravičnosti in premisliti, v kakšni meri in kako je povezan z enakostjo, da bi ugotovil, ali naslovna trditev drži. Po distributivni pravičnosti se namreč dobrine delijo v skladu z zaslugami – če so zasluge enake, bodo udeleženci dobili enake deleže, če pa so zasluge neenake, bo pravična delitev privedla do neenakosti v družbi.
Naloga	
11	Razpravljajte o trditvi: Državna oblast se vselej izmika neposrednemu nadzoru ljudi, tako da nobena država ne more biti v resnici demokratična. Demokracija naj bi bila vladavina ljudstva, vendar je v sodobnih državah uveljavljena posredna demokracija, kar pomeni, da ima ljudstvo neposreden vpliv samo na volitvah. In še na volitvah ima le delen vpliv, saj nima dosti vpliva na izbor kandidatov. Vprašanje pa je, ali je resnična demokracija samo neposredna demokracija, kot jo denimo zasnuje Rousseau, ali pa je popolna demokracija lahko uveljavljena le v utopiji.
Naloga	
12	Razpravljajte o trditvi: Kazen je nujna, in sicer kazen, ki najbolj koristi družbi. – Kršilce zakona je treba kaznovati, sicer bodo zakoni, ki se jih ne kaznovano krši, propadli, družba pa bo postala vse bolj krivična. Obstaja več načinov opravičevanja kazni: zapor prepreči zločincu, da bi še naprej kršil zakon, ga morda poboljša, deluje kot odvračanje od kršitev zakona. Vsi ti razlogi sledijo logiki koristi družbe. A kot korist družbe lahko mislimo tudi retributivno teorijo kazni, ki v prvem koraku kazen vpelje kot hrbtno stran zakona, v drugem pa jo lahko mislimo tudi v skladu z utilitaristično logiko koristi.

Filozofija religije

Naloga	
13	Razpravljajte o trditvi: Vera v znanost in vera v Boga sta v bistvu sorodni: prva zatrjuje nezmotljivost razuma, druga pa nezmotljivost Boga. Trditev se nanaša na razmerje med verovanjem in razumom. Če se zdi, da je znanost tista, ki se z razumom postavlja nasproti (nerazumnemu) verovanju, kot so nalogo razuma videli tudi v razsvetljenstvu, pa se z nekega drugega zornega kota lahko pokaže, da je razmerje pravzaprav kompleksnejše. Da je mogoče torej tudi v razsvetljenski drži prepoznavati religiozno naravnost. To so opazili tako znanstveniki, ki med razumom in vero ne vidijo nujnega nasprotja, kot denimo Nietzsche, ki je s stališča kritika tako religije kot novoveške znanosti trdil, da je pri ateističnih znanstvenikih vero v Boga nadomestila volja do resnice.
Naloga	
14	Razpravljajte o trditvi: Iz božje vsevednosti izhaja, da je Bog vnaprej predvidel sleherno človekovo dejanje, kar onemogoča obstoj človekove svobodne volje. Če pa se o svojih dejanjih človek svobodno ne odloča sam, potem ne more biti moralna oseba, saj ni odgovoren za svoja dejanja. Vprašanje se nanaša na razmerje med božjo vsevednostjo (in vsemočjo) in človekovo svobodo. Če Bog vnaprej ve, kaj bo človek naredil, potem se zdi, da človek ne more biti svoboden, saj mora nujno storiti tisto, kar si je zamislil Bog. Če pa Bog ne ve, kaj bo človek naredil, potem ni vsemočen in vseveden. Filozofi so v zgodovini na različne načine poskušali združevati Boga in človekovo svobodo (človek je v resnici determiniran, Bog se sam omeji, zato je kljub omejitvi vsemočen, Bog človeka tako presega, da ga ne moremo zajeti v svoj razmislek ...), kandidat mora oceniti, kako uspešni so bili ti poskusi.
Naloga	
15	Razpravljajte o trditvi: Bog in svet nista dve različni substanci, vse je eno in eno je Bog. Naloga kandidata je razložiti panteistično tezo, lahko tudi v klasični Spinozovi ali stoični različici, premisliti njene predpostavke in posledice, nemara pokazati njeno različnost od religijskega koncepta Boga kot posebne, transcendentne substance.